

Saxion Hogeschool

B Vastgoed en Makelaardij

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In november 2020 is de bestaande hbo-bacheloropleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion Hogeschool bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleiding biedt een voltijd programma aan. Het panel beoordeelt de opleiding in zijn geheel als **positief**.

De opleiding leidt op tot breed inzetbare vastgoeddeskundigen met kennis van de gehele vastgoedcyclus. Zowel de ontwikkeling als het managen van vastgoed komt in ieder studiejaar aan bod. De breedte van het profiel is ambitieus, maar de opleiding slaagt er goed in de ambities waar te maken, zowel wat betreft inhoud en vormgeving van het curriculum als de toetsing en in de eindwerken. Bijzonder sterk is de opleiding in de samenwerking met het werkveld dat nauw betrokken is bij de invulling van het profiel van de opleiding, bij de toetsing en bij de eindfase.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De opleiding heeft een onderscheidend profiel waarbij de studenten worden opgeleid tot breed inzetbare vastgoeddeskundigen. Met het brede profiel, waar de gehele vastgoedcyclus aan bod komt, sluit de opleiding goed aan bij de wens van het regionale werkveld waar de opleiding een stevige band mee onderhoudt. De opleiding heeft de landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingscompetenties adequaat vertaald naar vijf algemene en vijf beroepscompetenties.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Het curriculum is vormgegeven rond de projecten in de praktijkleerlijn. In deze projecten is steeds een van de beide fasen uit de vastgoedcyclus leidend.

Voor de uitvoering van de projecten gebruiken de studenten de kennis en vaardigheden die zij hebben opgedaan in de onderwijsonderdelen uit de kennis- en vaardigheden leerlijn. Deze uitgangspunten in de vormgeving van het onderwijs zijn op een consistente en gedegen manier in het gehele curriculum doorgevoerd.

Het onderwijs wordt verzorgd door een enthousiast en deskundig docententeam, dat slaagt in een goede begeleiding van de studenten.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing dat is gebaseerd op wettelijke en hogeschoolbrede kaders en uitgewerkt is in een toetsplan. Er is een variatie aan toetsvormen en de individuele beoordeling bij de groepsopdrachten is op een goede manier geborgd. Het werkveld is als opdrachtgever aanwezig bij de eindpresentaties van de projecten. Hoewel de rol van het werkveld een adviserende is, geeft de feedback van de werkveldvertegenwoordiger de student extra inzichten. Er is een goed functionerende examen- en toetscommissie die als critical friend bij de opleiding betrokken is. De opleiding kan winnen door de beoordelingsindicatoren verder uit te werken om de transparantie van de beoordelingen te verbeteren.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De studenten tonen hun eindniveau in het vierde jaar aan met behulp van twee meesterproeven en een afstudeerproject, goed passend bij het brede profiel van de opleiding.

De studenten zijn onder andere gewild in het werkveld omdat zij met een brede kennis de arbeidsmarkt opkomen. De nieuwsgierigheid van de studenten wordt ook gebruikt om de benodigde specialistische kennis voor de desbetreffende werkgever op te doen. Zij komen terecht in een breed palet aan functies, die qua niveau en inhoud aansluiten bij de opleiding. Het werkveld en de alumni zijn tevreden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	7
Schets van de opleiding / Karakteristiek	9
Basisgegevens opleiding	10
Beoordeling NVAO-standaarden	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	12
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	14
Standaard 3 Toetsing	21
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	25
Eindoordeel over de opleiding	28
Aanbevelingen	29
Bijlagen	30
1. Bezoekprogramma	31
2. Bestudeerde documenten	32

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion Hogeschool in Enschede. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd, is samengesteld door NQA in opdracht van de Saxion en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2019 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 12 november 2020. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer ing. P.R. Oortwijn (voorzitter, domeindeskundige)

De heer mr. J.C.W. Meijer (domeindeskundige)

De heer prof dr. P. van Gool (domeindeskundige)

De heer M.L.F. Lamberts (studentlid)

Mevrouw drs B.J. Steenbergen MBA, auditor van NQA, trad op als auditor van het panel.

De opleiding Vastgoed en Makelaardij is ingedeeld in de visitatiegroep HBO Vastgoed en Makelaardij groep 1. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden kregen over het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken in deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zoveel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en andere evaluatiebureaus en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel vijftien afstudeeronderzoeken van recent afgestudeerden bestudeerd. Uit de steekproef van deze vijftien zijn vervolgens vijf studenten geselecteerd waarvan het panel het gehele examendossier met alle eindwerken heeft bekeken. De dossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering,

Centraal in de beoordeling stond het bezoek aan de opleiding van het panel, bestaande uit deskundige peers. Het bezoek stond gepland in april 2020, maar is vanwege de crisis rondom COVID-19 uitgesteld naar november 2020. Ter voorbereiding van het bezoek heeft het panel een (online) vooroverleg gehad. In dit overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn de voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn de bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek van een dag heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het

werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Op verzoek van het panel is een extra gesprek over de inhoud en opzet van de eindwerken ingepland. Aan het einde van de bezoeken is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een compleet beeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en de belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via e-mail) te benaderen buiten de bezoeken om (inloopspreekuur). Hier heeft niemand gebruik van gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleiding. De panelleden hebben kennisgenomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

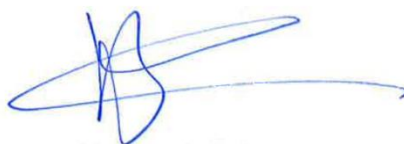
Utrecht, 27 januari 2021

Panelvoorzitter

Auditor

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

De heer ing. P.R. Oortwijn

A handwritten signature in blue ink, featuring a large loop and a long horizontal stroke extending to the right.

Mevrouw drs B.J. Steenbergen MBA

Schets van de opleiding / Karakteristiek

De opleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion is een van de zeven opleidingen die zijn ondergebracht bij de Academie Bestuur, Recht en Ruimte (ABR&R), een van de dertien academies van Saxion. De opleidingen bij deze academie bevinden zich in het domein van bestuur, recht en ruimte.

Met ingang van 2018-2019 zijn alle vier de opleidingen Vastgoed en Makelaardij in Nederland overgegaan van het bachelor-domein Business Administration naar Science. Door de sectorraad heo is een algemene heo-standaard opgesteld. Omdat er inhoudelijk geen verschillen zijn gedefinieerd tussen de Bachelor of Arts, Bachelor of Science en Bachelor of Business Administration, is door het landelijke opleidingsoverleg besloten om de beschreven leerresultaten te consolideren tot en met mei 2020. Aan het nieuwe landelijk beroeps- en opleidingsprofiel wordt momenteel gewerkt. De opleiding is nauw betrokken bij de formulering van het nieuwe profiel en handhaaft tot het verschijnen van het nieuwe profiel haar huidige leerresultaten.

Het curriculum ziet in 2019-2020 er als volgt uit:

Postpropedeuse: leerjaar 4 (niveau 3)			
Meesterproef project Vastgoedmanagement Meesterproef modulul vastgoedmanagement Voorbereiden afstuderen	Meesterproef project Vastgoedontwikkeling Meesterproef modulul Vastgoedontwikkeling Internationaal vastgoed	afstudeerproject	
Studieloopbaanontwikkeling			
Postpropedeuse: leerjaar 3 (niveau 2)			
Minor			
Stage			
Studieloopbaanontwikkeling			
Postpropedeuse: leerjaar 2 (niveau 2)			
Project Ontwikkelen: Vastgoedlab		Project Managen: Vastgoedlab	
Project Ontwikkelingsvisie	Project Ontwikkelingsplan	Project CREM Financieel	Project CREM Gebruiker
Bestuursrecht 2 Grond en opstal Sociaal Economische geografie	Marketing 1 Privaatrecht 2 Vastgoedmanagement 2	Bouwkunde 3 Fiscale aspecten Taxatieleer	Bedrijfseconomische analyse 2 Bouwkunde 4 Rekenkundige analyse 2
Engels 2		Vorbereiding stage	
Studieloopbaanontwikkeling Onderzoek			
Propedeuse: leerjaar 1 (niveau 1)			
Project Managen: Oriëntatie woningmarkt	Project Ontwikkelen: Businessplan huisvesting	Project Ontwikkelen: Locatieontwikkeling	Project Managen: Businessplan Commercieel
Bouwkunde 1 Inleiding Recht Vastgoedmarkten	Maatschappij, bestuur en beleid Marketing 2 Rekenkundige analyse 1	Bedrijfseconomische analyse 1 Privaatrecht 1 Vastgoedmanagement 1	Bestuursrecht 1 Bouwkunde 1 Inleiding onderzoek
Taaltoets	Rekenoets	Engels 1	
Beroepsoriëntatie (leerdossier) Studieloopbaanontwikkeling (leren leren, bedrijvendag, solliciteren, portfolio)			

Terugblik vorige visitatie

De opleiding is aantoonbaar aan de slag gegaan met de aanbevelingen uit de vorige visitatie in 2013. De opleiding ontving aanbevelingen voor internationalisering in het onderwijsprogramma, de werkdruk van het docententeam en de onderzoekleerlijn. Bij de vorige visitatie werd geconcludeerd dat de opleiding de visie op internationalisering verder kon expliciteren en dat deze visie een verdere vertaling kon krijgen in het onderwijs. De opleiding heeft daar op een goede manier op gereageerd met een praktische invulling, die aansluit op de academiebrede visie. Om de werkdruk het hoofd te bieden, wordt gebruik gemaakt van docenten uit andere opleidingsteams en werkt de opleiding met de methode Continue Verbeteren. Dit, en het aantrekken van nieuwe docenten, heeft ertoe geleid dat de werkdruk van de docenten verminderd is. Desondanks blijft het thema onder de aandacht van het management. Tot slot heeft de opleiding meer aansluiting gezocht bij de lectoraten, hetgeen geresulteerd heeft in een grotere betrokkenheid van de lectoren bij het onderwijs.

Basisgegevens opleiding

Naam opleiding in CROHO	B Vastgoed en Makelaardij
Oriëntatie en niveau	hbo; bachelor
Graad	Bachelor of Science
ISAT code CROHO	39203
Aantal studiepunten	240
Afstudeerspecialisaties	nvt
Studieroutes	
Locatie	Enschede
Onderwijstaal	Nederlands
Variant	Voltijd
Financiering	Bekostigd
Visitatiegroep	HBO Vastgoed en Makelaardij groep 1

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding leidt op tot breed inzetbare vastgoeddeskundigen die werkzaam kunnen zijn in een breed palet aan rollen, zoals projectleider en adviseur, en in verschillende sectoren, zowel nationaal als internationaal. De opleiding kent, passend bij dit brede beroepsbeeld, een breed profiel waarin het hele integrale vastgoedproces aan de orde komt. Met dit brede profiel sluit de opleiding goed aan bij de wens van het regionale werkveld waar de opleiding een stevige band mee onderhoudt. Het panel is van mening dat de opleiding dit ambitieuze en onderscheidende profiel op een goede manier inricht en vormgeeft.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding heldere en relevante leerresultaten heeft geformuleerd, die bovendien een goed beeld geven van waar de student aan moet voldoen. Het panel constateert dat de landelijke competenties op een goede manier zijn vertaald naar de eindcompetenties en dat de geformuleerde leerresultaten voldoen aan het bachelorniveau.

Onderbouwing

Beroepsbeeld en profilering

De opleiding baseert zich op het landelijk opleidings- en beroepsprofiel Vastgoed en Makelaardij. Het landelijk profiel biedt de opleidingen de mogelijkheid zich te profileren met specialisering dan wel generalisering. Saxion kiest voor een generalistisch profiel en richt zich op de gehele vastgoedcyclus, verdeeld over twee fasen, namelijk vastgoedontwikkeling en vastgoedmanagement. In de eerste fase gaat het om het verwerven en de ontwikkeling van de locatie, in de tweede fase over de exploitatie ervan.

De focus van de opleiding ligt op de binnenstedelijke herontwikkeling van een duurzame leefomgeving en managen van de bestaande vastgoedvoorraad.

Het generalistisch profiel komt ook tot uitdrukking in de 'verklaring van gelijkwaardigheid' die de opleiding heeft: de opleiding heeft in 2019 de gewijzigde certificering rondom VastgoedCert succesvol doorlopen waardoor studenten na hun diploma alleen nog een praktijkdeel hoeven te behalen om gecertificeerd als makelaar aan de slag te kunnen. Dat kan zodra ze in de praktijk werkzaam zijn.

De opleiding wil in de toekomst ook een certificering voor het taxateursdiploma aan de studenten aanbieden.

De opleiding leidt op tot uiteenlopende functies in de gehele vastgoedcyclus. Mogelijke rollen zijn adviseur, projectleider, (bedrijfs)makelaar of –taxateur, of procesbegeleider. In al deze rollen functioneren de beginnende professionals als multidisciplinaire teamspelers die projectmatig kunnen samenwerken met specialisten, zoals bouwkundigen, financiers, juristen, planologen,

milieukundigen en archeologen. Alumni werken bij gemeentes, provincies, projectontwikkelaars, (bedrijfs)makelaars of –taxateurs, beleggers of adviesbureaus in zowel de nationale als internationale context.

Het panel is van mening dat de keuze van de opleiding voor het brede profiel ambitieus en gedurfd is. Zij constateert echter ook dat de opleiding dit op een goede manier, passend bij de behoeften van het werkveld en van de studenten, uitwerkt en geeft de opleiding hier een groot compliment voor.

Verbinding met het werkveld

Het beroepsbeeld wordt onder meer actueel gehouden door een goede samenwerking met de beroepspraktijk. De opleiding maakt structurele, meerjarige afspraken met organisaties uit het werkveld, zoals de gemeente Enschede, Dura Vermeer en Haerzathe Investments, waardoor deze organisaties zich nauw verbonden voelen bij de opleiding. Deze samenwerkingen omvatten afspraken over zitting in de beroepenveldcommissie, het begeleiden van stages en betrokkenheid bij projecten als opdrachtgever en gastdocent. De (brede) beroepenveldcommissie komt twee keer per jaar bij elkaar. In de bijeenkomsten worden actuele thema's uit het beroepenveld, zoals vastgoedfraude besproken, die vervolgens in de opleiding verweven worden. De nauwe samenwerking met het beroepenveld draagt volgens het panel op een goede manier bij aan het vormgeven van een inspirerende leeromgeving.

Leerresultaten

In het landelijke opleidingsprofiel staan elf kernvakgebieden en drie algemene competenties beschreven. De opleiding heeft deze vertaald in vijf algemene en vijf beroepscompetenties op basis waarvan zij de opleiding vormgeeft:

Algemene competenties	Beroepspecifieke competenties
A01 Communiceren	B01 (vastgoed) Ontwikkelen
A02 Projectmatig werken	B02 (vastgoed) Managen
A03 Zelfverantwoordelijk functioneren	B03 Financieel-economisch denken en handelen
A04 Analytisch denken en handelen	B04 Juridisch denken en handelen
A05 Toegepast onderzoek verrichten	B05 Bouwtechnisch denken en handelen

In het *Onderwijs- en toetsplan V&M 2019-2020* heeft de opleiding de relatie tussen de opleidingscompetenties en het landelijk opleidings- en beroepsprofiel uitgewerkt. Alle competenties worden in het vierde jaar op het hoogste niveau getoetst in een examendossier. Met het landelijke profiel als vertrekpunt zijn de gekozen eindkwalificaties van de opleiding inhoudelijk relevant en voldoen ze aan de niveaureisten voor een bacheloropleiding door de koppeling met de Dublin Descriptoren. Het panel is van mening dat de vertaling in de algemene en beroepscompetenties passend is bij het brede beroepenveld waar de opleiding toe opleidt.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding heeft een gedegen curriculum, dat is vormgegeven rond de gehele vastgoedcyclus. De opleiding is vormgegeven rond de projecten in de praktijkleerlijn waar de studenten de opgedane kennis uit de kennis- en vaardigheden leerlijn in de praktijk brengen. In ieder project uit de praktijkleerlijn leveren de studenten een beroepsproduct op waarvoor zij de benodigde (interdisciplinaire) kennis en vaardigheden in de aanpalende onderwijsonderdelen uit de andere leerlijnen hebben opgedaan. Deze opzet is op een consistente en gedegen wijze in het curriculum doorgevoerd. De opleiding heeft de coronacrisis aangegrepen om de online omgeving te verbeteren.

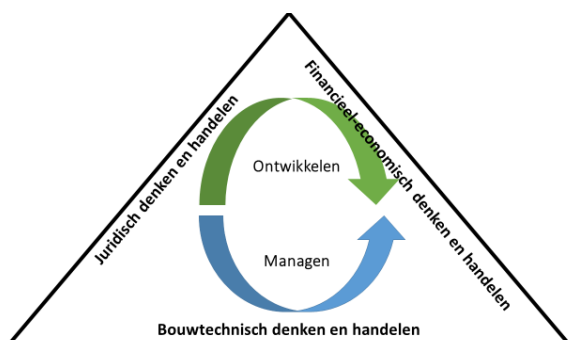
Het landelijk beroepsprofiel is adequaat vertaald in het curriculum. Aanvullend heeft de opleiding invulling gegeven aan het hogeschoolbrede thema Living Technology. Het panel ondersteunt het voornemen van de opleiding om de nieuwe thema's zoals Living Technology en Blockchain (nog) beter in de opleiding in te bedden.

Het panel heeft een enthousiast en deskundig team ontmoet dat voor een uitstekende begeleiding van de studenten zorgdraagt. Studenten geven aan dat ze zich gezien voelen.

Onderbouwing

Opzet van het programma

De opleiding hanteert in de opzet van het programma een duidelijk en volgens het panel passend kader waarin de hele vastgoedcyclus centraal staat. Deze cyclus start met het werven van een locatie en het ontwikkelen ervan (vastgoedontwikkeling) waarna de exploitatie volgt (vastgoedmanagement). Het einde van de exploitatieperiode is het startmoment van een nieuwe ontwikkeling, namelijk herontwikkeling en/of transformatie. De cyclus heeft een interdisciplinair karakter waardoor juridisch, financieel-economisch en bouwtechnisch denken en handelen nodig is. De opleiding visualiseert deze kaders in het volgende figuur:

Het curriculum van de opleiding is vormgegeven in drie leerlijnen: de praktijkleerlijn, de kennis- en vaardighedenleerlijn en de studieloopbaanontwikkelingsleerlijn. In de kennis- en vaardighedenleerlijn leert de student juridisch, bouwtechnisch en financieel-economisch denken en handelen. In de praktijkleerlijn werken studenten in groepen aan projecten of opdrachten, resulterend in beroepsproducten waarbij zij de kennis en vaardigheden die zij opdoen in de kennis- en vaardighedenleerlijn toepassen. In ieder project staat één deel van de vastgoedcyclus centraal zodat de beide onderdelen van de vastgoedcyclus ieder leerjaar aan bod komen. De student werkt in ieder project, naast de algemene competenties, ook aan beroepspecifieke competenties.

De opleiding hanteert deze opzet consequent vanaf het eerste kwartiel in het eerste leerjaar. In het eerste project in het eerste leerjaar bijvoorbeeld staat de eigen woning van de student centraal. Iedere student maakt een plattegrond van de woning en waardeert die, waarna de projectgroep een advies opstelt voor een fictief gezin dat vanuit de Randstad naar Twente verhuist. De kennis en vaardigheden die hij hiervoor nodig heeft, heeft hij geleerd in de kennis- en vaardighedenleerlijn. In de module Bouwkunde 1 heeft de student geleerd hoe hij een dergelijke plattegrond moet maken en in de module 'Vastgoedmarkten' hoe hij een waardering moet maken. In alle andere projecten maakt de opleiding gebruik van authentieke opdrachten uit het werkveld die steeds complexer worden. De opleiding zorgt ervoor dat de studenten met verschillende opdrachtgevers te maken krijgen, passend bij de breedte van het werkveld waarvoor opgeleid wordt. De studenten maken kennis met bouw- en ontwikkelbedrijven, zoals Dura Vermeer, met gemeentes zoals de gemeente Enschede, maar ook de eigen hogeschool fungeert als opdrachtgever. Voor Saxion Hogeschool hebben de studenten in 2019-2020 in het tweede jaar een project uitgevoerd waarin zij zowel de gebruikerskant (facility management) als de financiële aspecten (core en non-core vastgoed) uitwerken.

In het derde jaar doet de student verdere praktijkervaring op in een stage en kiest hij daarnaast voor een minor. In plaats van een minor kan de student ook voor een tweede verdiepende dan wel verbredende stage kiezen. Dit is een stage waarin een andere fase van de vastgoedcyclus aan bod komt. Soms kiezen studenten een tweede stage buiten de regio, bijvoorbeeld op de Zuidas in Amsterdam.

In het vierde jaar tonen de studenten het eindniveau aan met behulp van twee meesterproeven, één over vastgoedmanagement en één over vastgoedontwikkeling. Verder is er een afstudeeronderzoek. In het vierde jaar maakt het programma ethiek en dilemmatraining, waar ook vastgoedfraude aan bod komt, onderdeel uit van een van de meesterproeven. Studenten schrijven in projectgroepen voor de meesterproeven een adviesrapport waarvoor ze onder meer een marktonderzoek doen, een aankoopstrategie schrijven, de exploitatie en een verkoopplan uitwerken. Zij werken ieder jaar aan andere projecten. Zo zijn de studenten in studiejaar 2019/2020 aan de slag gegaan met de transformatie van het belastingkantoor in Apeldoorn. Het bedrijf Dura Vermeer was voor deze opdracht de externe opdrachtgever en het lectoraat Ontwikkeling Werklocaties was inhoudelijk betrokken.

De opleiding werkt continu aan de verbetering en aanpassing van de vormgeving van het onderwijs en betreft de studenten hier structureel bij middels kwartieloverleggen waarbij een brede vertegenwoordiging van studenten uit alle leerjaren en van de studievereniging Trias Loci betrokken is. Om de studenten nog beter te faciliteren in hun leerproces heeft de opleiding vanaf

2019-2020 voor de projecten in het tweede leerjaar een Vastgoedlab ingericht. Bij het Vastgoedlab werken de studenten aan, in vergelijking met de projecten uit het eerste leerjaar, twee langere en complexere projecten (12 EC per semester). De opleiding heeft de hoorcolleges afgeschaft en ter ondersteuning van de leidende rol van de student veel informatie online beschikbaar gesteld en spreekuren ingesteld waar de student gebruik van kan maken. In de toekomst wil de opleiding in het Vastgoedlab ook met andere opleidingen samenwerken aan meer multidisciplinaire projecten – een ontwikkeling die het panel ondersteunt. Toen in maart 2020 de lockdown vanwege de crisis rondom COVID-19 inging, moest het onderwijs aangepast worden en zijn er extra kwartieloverleggen met studenten ingepland om te kijken welke wensen en behoeften zij hadden. Op de bezochtdag bleek dat dit geresulteerd heeft in een, volgens het panel, mooie online leeromgeving met onder meer kennisclips en infographics.

Het panel is van mening dat de opzet en vormgeving van de opleiding goed en logisch is en dat de gemaakte keuzes bovendien consequent en herkenbaar uitgewerkt en doorgevoerd zijn.

Inhoud van het programma

Zoals gezegd komt in het programma de gehele vastgoedcyclus aan bod, om te beginnen de grondverwerving, de aankoop, de financiering en de ontwikkeling van een pand. Vervolgens komen onderwerpen aan bod, zoals de exploitatie, renovatie en mogelijke herontwikkeling en verkoop. Daarbij wordt het vakinhoudelijke gegoten in colleges met juridische, bouwtechnische, financieel/economische en marketingtechnische inhoud. Het gaat dan onder andere om colleges over bestuursrecht, privaatrecht, fiscaliteit, grond en opstal, geografische onderwerpen, bouwkunde, bedrijfseconomie, rekenkundige analyse, marketing, vastgoedbeheer en taxatieleer.

De opleiding sluit aan bij het thema Living Technology, een van de speerpunten van de hogeschool Saxion. Het thema kent drie onderzoeksgebieden waarvan de opleiding de meeste raakvlakken heeft met het gebied Technology for Areas & Living. Het onderzoek richt zich op het wonen, werken en leven in Smart Cities en Smart Buildings. Het thema komt met name terug in de verschillende modules Bouwkunde. Onderwerpen die hierbij spelen, zijn verduurzaming van bestaand vastgoed en gaan gebruiken van niet-fossiele brandstoffen. In de onderwijsonderdelen worden trends en ontwikkelingen rondom zogenaamde 'slimme gebouwen' behandeld. Dit zijn ontwikkelingen rondom het automatisch instellen van de juiste lichtsterkte, de hoogte van een bureau, de temperatuur en het energieverbruik. Tijdens de bezochtdag bleek dat de opleiding nog bezig is deze trends op een goede manier in te bedden in de verschillende modules.

Het panel is van mening dat het curriculum alle belangrijke inhoudelijke elementen, die horen bij het gekozen beroepsprofiel op een goede manier aan de orde stelt. Het panel ondersteunt het voornemen van de opleiding om nieuwe ontwikkelingen nog beter in het curriculum te verwerken. Daarnaast geeft zij de opleiding ter overweging mee om het onderdeel 'beleggen in vastgoed' niet alleen in de keuzeonderdelen maar als vast onderdeel van het curriculum te laten terugkomen.

Beroepsvaardigheden

De student werkt met name in de praktijkleerlijn aan zijn of haar beroepsvaardigheden in zowel de algemene als de beroepscompetenties. Iedere praktijkopdracht in deze leerlijn is gekoppeld aan de hoofdberoepscompetentie ontwikkelen en managen: de elementen uit de vastgoedcyclus.

De student werkt aan authentieke beroepsproducten in opdracht van een externe opdrachtgever (met uitzondering van het eerste project in het eerste jaar waar geen externe opdrachtgever voor is), in de stage, de meesterproeven en het afstudeeronderzoek.

De opdrachten waar studenten aan werken, kunnen rechtstreeks worden ingebracht door externe partijen, maar ook door studenten, docenten en onderzoekers van andere academies bij Saxion. Het gaat dan om onderwerpen die spelen bij de opdrachtgevers, zoals de wens in Londen te gaan beleggen in woningen of het verbeteren van kansen om tenderprocessen te winnen en de vraag hoe een gemeente wijkcentra kan verduurzamen.

Het panel is van mening dat de opdrachtgevers van de projecten het werkveld goed representeren.

Onderzoekvaardigheden

De opleiding onderscheidt, in navolging van het Saxionbeleid 'Doeners met daadkracht', drie aspecten van het onderzoekend vermogen: onderzoekende houding, onderzoeksresultaten toepassen en onderzoek verrichten. Om de studenten te ondersteunen in de ontwikkeling van het onderzoekend vermogen hebben docenten een bijscholing gevolgd.

Het panel constateert dat de opleiding een goede samenwerking heeft met de lectoraten 'Ontwikkeling Werklocaties' en 'Blockchain'. Studenten kunnen stagelopen of afstuderen bij de lectoraten. De beide lectoren zijn actief betrokken bij het onderwijs door gastlessen te geven (bijvoorbeeld over de consequenties van de energietransitie) en door de reguliere lessen ter voorbereiding van het afstuderen of het geven van feedback op de onderzoeksmethodologie bij de afstudeerwerken.

De student werkt gedurende zijn hele studie aan de vergroting van de onderzoekvaardigheden. In het eerste jaar maken de studenten kennis met onderzoek met een module Inleiding Onderzoek, waarin zij een onderzoeksplan en een plan van aanpak maken. Vanaf het tweede leerjaar komt (het doen van) onderzoek doen terug in losse onderwijsonderdelen, beroepsproducten, stage en afstuderen. Het panel constateert dat de opleiding op een goede manier werkt aan de vergroting van de onderzoekvaardigheden van de student.

Internationalisering

De opleiding sluit aan bij de visie op internationalisering van de academie waarbij de kansen en risico's die globalisering met zich meebrengt centraal staan. De opleiding heeft haar visie op internationalisering de laatste jaren verder geëxpliciteerd en vertaald naar het onderwijs in nauw overleg met de opleidingscommissie en het werkveld. Dit heeft ertoe geleid dat het thema volgens het panel op een uitstekende wijze in het curriculum is geïntegreerd, zowel in de projecten als in de basisvakken. Zo wordt bijvoorbeeld in de module Bestuursrecht (leerjaar 2) aandacht besteed aan Europese wetgeving, zoals de Habitat Richtlijnen en Europees aanbesteden. In het vierde leerjaar volgen de studenten de module Internationaal Vastgoed – hierin staat de internationale context centraal en worden internationale invloeden op de vastgoedwereld aan de orde gesteld. In andere modules worden gastsprekers uitgenodigd van internationaal opererende bedrijven, zoals Cushman en Wakefield. De studenten werken aan hun Engelse taalvaardigheid in de modules Engels 1 en Engels 2, tijdens deze modules leren zij ook business Engels. Voor de hierboven genoemde module Internationaal Vastgoed schrijven zij een betoog in het Engels.

Het is voor alle studenten verplicht om buitenlandervaring op te doen – zij tonen dit aan in een portfolio, dat onderdeel is van het afsluitende portfoliogesprek. De student is vrij om een eigen invulling te kiezen. Zij kunnen voor hun afstuderen of stage naar het buitenland gaan of deelnemen aan een buitenlandse excursie. De (actieve) studievereniging Trias Loci organiseert regelmatig buitenlandse excursies. Op de bezochtdag kreeg het panel een goed beeld van de invulling van deze excursies. Bij de studiereis naar Malaga (2019) bezochten de studenten een groot makelaarskantoor en verschillende locaties, zoals het winkelcentrum, de haven, een nieuwbouwproject en het Alcazaba, de oude Moorse vesting in het centrum. Door de (begeleide) bezoeken kregen de studenten een goed beeld van de vastgoedmarkt en de vastgoedontwikkelingen in Spanje (en de verschillen met de Nederlandse situatie). Studenten hebben relatief weinig belangstelling voor een minor of stage in het buitenland, maar aan dit soort excursies nemen ze veel deel.

Het panel constateert dat de opleiding een samenhangende visie ten aanzien van internationalisering heeft dat bovendien op een goede manier praktisch is uitgewerkt.

Begeleiding

De opleiding kent een laagdrempelige en kleinschalige sfeer die goed herkenbaar is in de begeleiding van de studenten. De opleiding kent een studieloopbaanontwikkelingsleerlijn. In de visie van de opleiding start de studieloopbaanbegeleiding, al voordat de opleiding gestart is, met de Meet & Greet waar aspirant studenten ondersteund worden in het maken van hun studiekeuze. Gedurende de opleiding krijgt studieloopbaanbegeleiding vorm in lessenreeksen en persoonlijke begeleiding. In het eerste jaar volgen de studenten bijvoorbeeld de lessenreeks 'leren leren', waar onderwerpen als uitstelgedrag, effectieve leermethodes en maken van toetsen behandeld worden. De studieloopbaanbegeleiding bereidt de studenten ook voor op de volgende stappen in de studie. In het tweede leerjaar bijvoorbeeld expliciteren de studenten, ter voorbereiding van hun stage in het derde leerjaar, hun sterke en zwakke punten. Ook worden er bij de studieloopbaanontwikkelingsleerlijn bedrijfsbezoeken, informatiebijeenkomsten en excursies georganiseerd en krijgen de studenten verschillende opdrachten, oriënterend op beroep en opleiding, waaronder een sollicitatieopdracht. Iedere student krijgt ieder leerjaar twee keer een persoonlijk gesprek met de studieloopbaanbegeleider, één keer aan het begin en één keer aan het einde van dat jaar. Studenten vertelden op de bezochtdag dat zij deze gesprekken zeer waardeerden en dat de studieloopbaanbegeleiders ook tussendoor gemakkelijk bereikbaar zijn. Met name de goede interne communicatie tussen de docenten, waardoor de studenten hun verhaal alleen aan de studieloopbaanbegeleider en niet ook nog aan andere docenten hoeven te vertellen, werd gewaardeerd. Om ervoor te zorgen dat de studieloopbaanbegeleiders hun studenten goed leren kennen, worden zij in het eerste jaar wekelijks ingeroosterd voor een 'gewone' les in hun klas.

Gedurende de opleiding werken studenten samen in projectgroepen, deze groepen worden procesmatig begeleid door schoolcoaches. Zij ondersteunen de projectgroepen om op een gestructureerde manier samen te werken en gebruik te maken van een vergaderagenda, notulen en dergelijke. De samenstelling van deze projectgroepen is steeds anders. In een projectgroep wordt door de studenten een systeem van gele en rode kaarten gehanteerd bedoeld om samenwerking bespreekbaar te maken en bevorderen en om meeliftgedrag te voorkomen.

Toen in maart 2020 de lockdown vanwege COVID-19 werd afgekondigd, is er extra tijd voor studieloopbaanbegeleiding ingeroosterd. Voor de begeleiding in de projectgroepen werd voor iedere bijeenkomst per groep 15 minuten extra begeleiding ingeroosterd.

De aandacht voor langstudeerders verdient volgens het panel een compliment. De opleiding benadert studenten, die langer dan vijf jaar ingeschreven zijn, persoonlijk en ze zijn volhardend in het maken van afspraken. Deze aandacht heeft, tezamen met een andere inrichting van het afstudeerproces (standaard 3), zijn vruchten afgeworpen en het aantal langstudeerders verminderd.

Docenten

Het panel heeft een collegiaal en samenhangend team ontmoet van twaalf docenten, inclusief de teamleider. Zij hebben allen een mastertitel. Het team wordt ondersteund door nog eens tien docenten uit andere onderwijsteams van Saxion. De kernvakken van de opleiding worden verzorgd door het docententeam, de andere docenten van Saxion worden ingezet voor onderwijs op het gebied van Recht, Rekenen, Bouwkunde, Economie en Marketing. Het panel heeft zich met behulp van de cv's een beeld kunnen vormen van de deskundigheden en is daarover positief. In het team, aangevuld met de gastdocenten, is deskundigheid, nodig voor een goede uitvoering en ontwikkeling van het curriculum, aanwezig. Alle docenten die langer dan een jaar in dienst zijn, hebben de Basis cursus Didactische Bekwaamheid behaald en het hele team heeft het afgelopen jaar deelgenomen aan de cursus Taalontwikkelen lesgeven. Het grootste gedeelte van het team heeft ook de Basiskwalificatie Examinering behaald, diegenen waarvoor dat niet geldt, zijn er mee bezig.

Naast de docenten uit het kernteam en de docenten uit andere onderwijsteams van Saxion maakt de opleiding gebruik van een groot aantal gastdocenten. Uit het overzicht dat de opleiding aan het panel ter beschikking heeft gesteld, blijkt ook hier de sterke verbondenheid met het werkveld. Gastdocenten werken bij organisaties met een breed palet, zoals de gemeente Enschede, investeringsbedrijven, het Rijk en projectbureaus, ze vervullen een groot aantal functies. Zo stond de voorzitter van het College van Bestuur van Hogeschool Saxion op de lijst met gastdocenten voor een gastcollege in een project in het tweede leerjaar, maar ook een stedenbouwkundige, een vastgoedontwikkelaar en een belegger.

Hoewel op het moment van de visitatie alle vacatures vervuld zijn, heeft de opleiding veel moeite gehad om de vacatures vervuld te krijgen. Er zijn in 2020 vijf nieuwe collega's aangenomen. Om in korte tijd veel nieuwe collega's tegelijkertijd in te werken, is gebruik gemaakt van een buddysysteem, waarbij iedere nieuwe collega in het eerste jaar aan een ervaren collega is gekoppeld. Kerndocenten van het opleidingsteam zijn vakverantwoordelijk zodat nieuwe docenten een duidelijk aanspreekpunt hebben voor het dagelijkse werk in de modules. Op de bezochtdag bleek dat deze constructie ook de ervaren collega's veel inspiratie heeft gebracht. Om de werkdruk bij het team te verlichten, maakt de opleiding gebruik van studentassistenten om de inhoud van de stof aan studenten toe te lichten. Daarnaast werkt het team nu met de Lean-methodiek (continu verbeteren) om effectiever te werken. De teamleden hebben hierdoor meer inzicht gekregen in elkaars taken en verantwoordelijkheden en zijn ze efficiënter gaan werken. Het team heeft iedere maandagochtend een gezamenlijke weekstart waar eerst nieuwe ontwikkelingen besproken worden en daarna iedereen zaken aan de orde kan stellen. Deze maandagochtendsessies blijken erg effectief.

De opleiding is erin geslaagd om door al deze maatregelen de werkdruk in het team voldoende te verminderen, zo bleek op de bezokedag.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Het panel is van mening dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. De toetsing is goed uitgewerkt in een toetsplan. De toetsvormen en -inhoud zijn gekoppeld aan de leerlijnen en passen bij het programma. Het geheel van toetsing dekt de leerdoelen van het programma goed af. De opleiding volgt het vierogenprincipe bij zowel de toetsconstructie als bij de beoordeling. Het vierogenprincipe kan aan kracht winnen wanneer de beide beoordelaars ieder een apart beoordelingsformulier invullen.

De opleiding gebruikt een variatie in toetsvormen en borgt de individuele toetsing bij de groepsopdrachten op een goede manier. De examencommissie en de toetscommissie zien toe op de naleving van de toetskaders, toetsplannen en de vertaling naar de toetsmatrijzen. Naar het oordeel van het panel voert zowel de examencommissie als de toetscommissie haar taken goed uit.

Het panel adviseert aandacht te besteden aan de verdere uitwerking van de beoordelingsindicatoren.

Onderbouwing

Systeem van toetsing

De opleiding maakt gebruik van competentiekaarten per leerjaar waarin de landelijk vastgestelde competenties gekoppeld zijn aan de modules in het curriculum. Bij de ontwikkeling van de toetsing maakt de opleiding bovendien gebruik van het beleidskader onderwijs en toetsing van de academie. In het beleidskader staan richtlijnen over het toetsprogramma, de afzonderlijke toetsen en de toetsopgaven. De competentiekaarten en het beleidskader vormen tezamen de basis voor het toetsplan van de opleiding dat jaarlijks geactualiseerd wordt.

Elke leerlijn heeft specifieke toetsvormen die bij die leerlijn passen. Bij de kennisleerlijn worden schriftelijke toetsen afgenomen met open en gesloten vragen. In de praktijkleerlijn, de stages en de afstudeerfase maken de studenten verschillende beroepsproducten. Wanneer de studenten een groepsopdracht maken, zoals bij de projecten in de praktijkleerlijn, hebben de groepsproducten altijd een individueel component. In het al eerder genoemde voorbeeld uit het eerste jaar, waar de studenten een advies uitbrengen voor een gezin dat vanuit de Randstad naar Twente verhuist, bestaat het individuele component uit de tekening en de waardering van de eigen woning van de student, dat nodig is voor het groepsresultaat. Dit individuele component in de groepsopdrachten bestaat altijd uit voor vijftig procent van het totaal aantal studiepunten. Hoewel het panel constateert dat de gekozen toetsen passend zijn, adviseert zij om na het eerste leerjaar geen multiple choice-toetsen meer te gebruiken.

De opleiding hanteert consequent het vierogenprincipe bij zowel de ontwikkeling als bij de beoordeling. Doordat alle modules door meerdere docenten gegeven worden, zijn de betrokken docenten inhoudsdeskundig. Er worden in het ideale geval meteen twee toetsen ontwikkeld.

Het panel heeft een doordacht toetsstelsel gezien, waarbij de prestatie van de individuele student goed wordt beoordeeld, ook bij de groepsopdrachten.

Toetspraktijk

In de OER, de digitale leeromgeving en in de digitale leeromgeving en/of de studiehandleidingen staat voor elke onderwijseenheid aangegeven welke leerdoelen worden getoetst en hoe de toetsing en de beoordeling plaatsvinden. Op de bezochtdag gaven de studenten dan ook aan dat zij vooraf voldoende duidelijkheid hebben over de beoordelingscriteria van de toetsen.

Het panel is gecharmeerd van de rol die het werkveld heeft bij de toetsing. Bij alle beroepsproducten die in de praktijkleerlijn door studenten gemaakt worden, is bij de mondelinge verdediging een vertegenwoordiger uit het beroepenveld aanwezig, meestal is dat de opdrachtgever. Hoewel het cijfer bepaald wordt door de docent en de werkveldvertegenwoordiger een adviserende rol heeft, is de feedback van deze werkveldvertegenwoordiger waardevol. Studenten en opleiding gaven op de bezochtdag aan dat deze feedback uit het werkveld tot waardevolle inzichten leidt.

Als gevolg van de lockdown vanwege COVID-19 heeft de opleiding enkele toetsen ook digitaal afgenomen. Voor deze nieuwe toetsen is de normale procedure via de toets- en examencommissie gevolgd en is er (dus) ook het vierogenprincipe gehanteerd.

Het panel heeft ter voorbereiding van de bezochtdag en op de bezochtdag zelf een aantal beoordelingsformulieren van toetsen bestudeerd. Het valt haar op dat de formulieren van de praktijkleerlijn over het algemeen zeer globaal zijn ingevuld en dat de beoordelaars samen één formulier invullen waardoor het niet duidelijk is wat de mening van de beoordelaars afzonderlijk is. Bij bijvoorbeeld de module Meesterproef vastgoedontwikkeling is er een beoordelingsformulier waarop is aangegeven aan welke eisen het beroepsproduct van de student moet voldoen. Voor een van die aspecten kan de student 25 punten krijgen, er is geen rubric beschikbaar waar is aangegeven wanneer een student 1, 5 of 15 punten kan krijgen. Het panel constateert dat de beoordelaars op de formulieren voldoende narratieve feedback aan de student geven en dat de opleiding voldoende kalibratiesessies organiseert. Bovendien geven de studenten aan de feedback logisch en navolgbaar te vinden. Het panel adviseert om een duidelijke keus te maken tussen een holistische dan wel analytische benadering in het toetsen. Op dit moment neigen de indicatoren naar een analytische benadering terwijl de verantwoording door de beoordelaars een meer holistische karakter heeft. Daarnaast adviseert het panel om de beide beoordelaars aparte beoordelingsformulieren in te laten vullen.

Borging

De academie heeft één examencommissie en één toetscommissie voor al haar opleidingen. De examencommissie heeft de toetscommissie gemandateerd om de kwaliteit van toetsing te borgen. De beide commissies hebben twee kamers: één voor de opleidingen in Enschede en één voor de opleidingen in Deventer en Apeldoorn. Daarnaast is er een overkoepelende kamer. In de toetscommissie zit van iedere opleiding één inhoudsdeskundige. Dit inhoudsdeskundige toetscommissielid heeft als toetsexpert zitting in de curriculumcommissie van de opleiding. Het panel constateert op basis van de bestudering van de jaarverslagen en de gesprekken op de bezochtdag dat zowel de toets- als de examencommissie hun rol op een goede manier invullen. Zo vormt de examencommissie een eigen oordeel over de kwaliteit van het eindniveau. Op dit

moment alleen op basis van de afstudeeronderzoeken, in de toekomst ook op basis van de beide meesterproeven. De beide commissies tonen zich een critical friend van de opleiding en durven als het nodig is een vuist te maken, bijvoorbeeld wanneer het gaat over de noodzaak van voldoende uren voor de leden van de beide commissies. Dat dit succesvol is, blijkt onder andere uit het feit dat de examencommissie een uitbreiding van het aantal leden met ingang van studiejaar 2020/2021 krijgt en dat ieder lid een uitbreiding van het aantal uren heeft gekregen. Het panel is van mening dat deze uitbreiding van uren gebruikt kan worden voor een nog betere borging van de toetscyclus. Daarnaast adviseert zij om tenminste één lid van de toetscommissie de SKE-kwalificatie te laten halen. Tot slot onderschrijft het panel het voornemen van de examencommissie om in de commissie te streven naar versterking van de vakinhoudelijke kennis.

Alle examinatoren worden aangewezen door de examencommissie, de examinatoren die de eindwerken beoordelen, zijn bovendien in het bezit van een mastertitel en het certificaat 'Onderzoekvaardigheden' van de hogeschool. Bovendien moeten docenten, die de rol van begeleider en eerste beoordelaar bij het afstuderen vervullen, eerder de rol van tweede beoordelaar hebben vervuld.

Afstudeerproces

De student studeert in het vierde jaar af op een complexe vastgoedkundige praktijkopdracht waarvoor hij een praktijkgericht onderzoek moet uitvoeren. Ter voorbereiding op het afstudeerproces volgen de studenten een module Voorbereiding afstuderen (3 EC) en beginnen zij in het tweede kwartiel van het studiejaar, waarin zij afstuderen, met de formulering van het afstudeervoorstel dat wordt goedgekeurd (of afgekeurd met of zonder de mogelijkheid van aanpassing) door de afstudeercommissie. De afstudeercommissie bestaat uit (bij voorkeur) de docent methoden en technieken, de afstudeercoördinator en de inhoudelijk coördinator van de opleiding.

Op de bezookdag bleek dat de voorbereiding in de eerste twee kwartielen voor een afname van het aantal vertraagde studenten heeft gezorgd.

Bij de beoordeling van het afstuderen is steeds een eerste begeleider en een tweede lezer betrokken. De eerste begeleider is het aanspreekpunt voor de student, de tweede lezer communiceert niet direct met de student. Daarnaast is er een externe opdrachtgever (praktijkbegeleider) betrokken. Hij beoordeelt de bruikbaarheid van de aanbevelingen, adviezen en beroepsproducten. Dit oordeel van de bedrijfsbegeleider wordt in de beoordeling meegenomen als advies. Hij is ook aanwezig bij de presentatie en verdediging waar hij ook vragen mag stellen.

Het panel is gecharmeerd van de betrokkenheid van het lectoraat bij het afstudeerproces. Naast het gegeven dat studenten in het lectoraat kunnen afstuderen, functioneert de lector als een partner voor de opleiding. De lectoren geven, bij wijze van experiment, reflecties op het afstudeerproces en op de kwaliteit van de afstudeeronderzoeken. Op deze manier dragen de lectoren bij aan een op kwaliteit gerichte cultuur.

Ook de beroepenveldcommissie kijkt steekproefsgewijs naar de afstudeeronderzoeken. Uit de beoordelingsformulieren, die zij invullen voor reeds afgeronde afstudeerwerken, blijkt dat het oordeel van de leden van de beroepenveldcommissie vaak dicht tegen de oordelen van de beoordelaars zitten.

Het panel is van mening dat het afstudeerproces en de beoordeling van het afstuderen op een goede manier is vormgegeven.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De studenten tonen hun eindniveau in het vierde jaar aan met behulp van twee meesterproeven en een afstudeerproject. Het panel is van mening dat de opdrachten, waarmee de student zijn eindniveau aantoont, passen bij het brede en ambitieuze profiel van de opleiding. Volgens het panel toont de opleiding in voldoende mate aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het panel heeft een selectie van vijftien afstudeerwerken, waar van vijf studenten het hele examendossier, bestudeerd en vond het niveau voldoende en de onderwerpen passend. Het panel kan zich bovendien vinden in de gegeven waarderingen voor de werken. Het panel geeft de opleiding in overweging ook in de beoordeling van de afstudeeronderzoeken de vakinhoudelijke competenties explicieter mee te nemen.

De afgestudeerden blijken gewild in het werkveld en komen in functies terecht die qua niveau en inhoud aansluiten bij de opleiding. Het werkveld en de alumni zijn zeer tevreden.

Onderbouwing

Eindniveau

De student toont in het vierde jaar zijn eindniveau aan. Met ingang van studiejaar 2018-2019 wordt het eindniveau van de student aangetoond met een selectie van producten die in het individuele examendossier zijn opgenomen. In dit examendossier worden alle beroepspecifieke competenties en alle algemene competenties op eindniveau getoetst.

Meesterproef vastgoedmanagement		EC	Toetsvorm	Competenties
Jaar 4, kwartiel 4.1	Project Meesterproef Vastgoedmanagement	9	Werkstuk (beroepsproduct) Individuele toetsing (verdediging)	A01 A04
	Module Meesterproef Vastgoedmanagement	3	Individuele schriftelijke toets	A05 B02 B03 B04 B05
Meesterproef Vastgoedontwikkeling		EC	Toetsvorm	Competenties
Jaar 4, Kwartiel 4.2	Project Meesterproef Vastgoedontwikkeling	9	Werkstuk (beroepsproduct) Individuele toetsing (verdediging)	B01 B03
	Module Meesterproef Vastgoedontwikkeling	3	Individuele schriftelijke toets	B04 B05
Afstuderen		EC	Toetsvorm	Competenties
Jaar 4, Kwartiel 4.3 en 4.4	Afstudeerproject	30	Individueel werkstuk (beroepsproduct) Onderzoek, rapportage, reflectie, presentatie, verdediging	A01 A02 A03 A04 A05 B01 of B02 B03 of B04 of B05

Het panel is van mening dat de opdrachten waarmee de student het eindniveau aantoont goed passend zijn bij het ambitieuze profiel van de opleiding. De opleiding kiest voor de beide meesterproeven een opdracht uit het werkveld waardoor de opleiding ervoor zorgt dat de studenten ook in de eindfase van de studie de breedte van de opleiding goed ervaren. In het afstudeerproject kan de student zelf kleur geven aan zijn opleiding.

Afstudeeronderzoeken

Het panel heeft een steekproef van 15 afstudeeronderzoeken van de laatste twee jaar bestudeerd. De steekproef bestond uit een zo groot mogelijke spreiding in cijfers (van een 6 tot een 9) en beoordelaars. Van vijf van de geselecteerde studenten heeft het panel ook de andere eindwerken bekeken, ook hier varieerden de cijfers.

Het panel constateert dat de studenten in hun eindwerken actuele en relevante onderwerpen behandelen, passend bij de opleiding. Het panel heeft bijvoorbeeld een eindwerk bekeken dat verslag deed van een onderzoek naar het ontwikkelen en toetsen van een financiële haalbaarheidsscan die inzicht geeft in de benodigde verduurzaamheidsmaatregelen teneinde het energielabel B voor bedrijfsruimtes te verkrijgen.

Het panel is van mening dat het niveau van de bestudeerde afstudeerwerken voldoende is en dat de student in het examendossier met de meesterproeven en de afstudeeronderzoeken het eindniveau op alle aspecten voldoende aantoont.

Het panel geeft de opleiding in overweging in de eindcompetenties van de afstudeeronderzoeken de vakinhoudelijke competenties wat explicieter in de beoordelingscriteria te verwerken. Een aantal van de bestudeerde afstudeeronderzoeken had aan kwaliteit gewonnen als aan de uitwerking in de praktijk meer aandacht was besteed. Zo heeft het panel een afstudeeronderzoek bestudeerd over de digitalisering van makelaarsactiviteiten. In dit afstudeeronderzoek is wel een overzicht gegeven welke activiteiten gedigitaliseerd zouden moeten worden, maar niet op welke manier. In een afstudeeronderzoek dat tot doel had om te bekijken op welke manier de opdrachtgever in Londen kan beleggen, is veel informatie opgenomen over de situatie in Londen, maar worden weinig praktische handvatten gegeven zoals bijvoorbeeld een doorrekening van een aan te schaffen object in Londen.

Het panel constateert verder dat de opleiding bij de beoordeling van de scripties gebruik maakt van (zeer) uitgebreide beoordelingsformulieren en dat deze formulieren wisselend worden ingevuld. Zeker aangezien de opleiding een kleine vaste kern van docenten heeft, die wordt aangevuld met flexibele docenten, adviseert het panel de opleiding om de beoordelingsformulieren te vereenvoudigen.

Functioneren afgestudeerden

De opleiding houdt onder meer contact met haar afgestudeerden via de alumnivereniging Fundatio. Daarnaast verzorgen alumni gastlessen en werken zij bij stage- en afstudeerbedrijven. De alumni en het werkveld zijn tevreden over de opleiding, zo blijkt uit onderzoek van de opleiding en uit de gesprekken op de bezochtdag.

Het merendeel van de afgestudeerden gaat aan het werk, een enkeling kiest voor een masteropleiding, meestal de Master of Science in Real Estate Studies in Groningen of de hbo-master Facility and Real Estate Management van Saxion in Deventer.

Na de economische crisis stroomden de meeste studenten uit richting de woningmakelaardij. Nu de economie is aangetrokken en er een groot aantal vacatures zijn, hebben afgestudeerden meer keuze. Zij werken onder meer als bedrijfs- en woningmakelaars, vastgoedadviseurs, vastgoedbeleggers of Corporate Real Estate-manager bij provincies, gemeentelijke vastgoedbedrijven en gemeentelijke grondbedrijven. Het brede profiel van de opleiding zorgt ervoor dat de alumni ook in het veranderende beroepenveld emploi vinden.

Eindoordeel over de opleiding

Vastgoed en Makelaardij	Voltijd
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoet
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoet
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet

De hbo-bachelor opleiding Vastgoed en Makelaardij voldoet op alle standaarden aan de basiskwaliteit van het beoordelingskader.

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis van de positieve kwaliteit over de vier standaarden komt het panel tot een positief eindoordeel over de opleiding als geheel. Het brede profiel van de opleiding is op uitstekende wijze uitgewerkt in het curriculum en de toetsing. Bijzonder positief vond het panel de betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding.

Het panel adviseert de opleiding om in de beroepsproducten in de praktijkleerlijn aandacht te schenken aan het verder inzichtelijk maken van de beoordelingsindicatoren.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor opleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion Hogeschool als **positief**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen:

Standaard 3

- Maak op de beoordelingsformulieren inzichtelijk wat de beide beoordelaars vinden. De opleiding hanteert nu één formulier voor beide beoordelaars en daardoor is niet meer zichtbaar wat de afzonderlijke oordelen waren.

Standaard 4

- Bekijk of de beoordelingsformulieren van het afstudeerprogramma vereenvoudigd kunnen worden.

Deel III

Bijlagen

1. Bezoekprogramma (aangepast)

Tijd	Gesprekspartners	Onderdeel
8.30 – 8.45 uur	Teamleider V&M en management Teamleider Directeur Academie Manager	Welkom, presentatie opleiding en gesprek opleidingsmanagement
8.45 – 9.35 uur	Praktijkmarkt	Praktijkmarkt: toelichting op de leerjaren
	Bestudering materiaal	
10.30 -11.00 uur	Studenten (leerjaar 2, 3 en 4 studenten van leerjaar 1 telefonisch bereikbaar gedurende de dag)	Ervaringen van studenten
11.00 – 11.30 uur	Examendossier	Toelichting op het examendossier
11.40 – 12.15 uur	Docenten praktijkleerlijn	Praktijkleerlijn
13.00 – 13.30 uur	Werkveld	
13.40 – 14.10 uur	Docenten economische, bouwkundige, juridische en SLO-leerlijnen	Inhoudelijke leerlijnen
14.20 – 14.50 uur	Examencommissie en toetscommissie	Toetsing en borging
14.50 – 15.05 uur	Presentatie online leeromgeving	
15.15 – 15.45 uur	Curriculumcie en lectoraat	
16.00 – 16.30 uur	MT	Strategisch plan Saxion Standaard 1
16.30 – 17.00 uur	Overleg panel	
17.00 – 17.30 uur	Terugkoppeling panel	

2. Bestudeerde documenten

Zelfevaluatie Opleiding Vastgoed en Makelaardij (februari 2020)

Standaard 1

Adviesrapport gelijkwaardigheid VastgoedCert Saxion Hogeschool
Landelijk Beroeps- en Opleidingsprofiel V&M, LOO, 2012
Overzicht BVC-leden V&M Saxion
Saxion: Doeners met Denkkraft. Visie op Onderwijs en Onderzoek, 2016
Auditrapport Saxion V&M 2018
Strategisch Plan Saxion 2016-2020
Strategische Agenda Saxion 2012-2016

Standaard 2

NSE 2018 Opleidingsrapportage VMK
Overzicht docenten en gastdocenten VM 2019-2020
Notulen Opleidingscommissie
Kwartievaluaties
Docentenhandleiding lessenreeks Leren Leren
Masterclasses Bouw en Vastgoed programma 2019-2020
Teamjaarplan V&M 2019-2020
Medewerkerstevredenheidsonderzoek VMK 2017

Standaard 3

Stagehandleiding V&M 2019-2020
Afstudeerhandleiding V&M 2019-2020
NSE 2018 Opleidingsrapportage VMK
Benoeming examinatoren - criteria examencommissie
Onderwijs en toetsplan V&M 2019-2020
Beleidskaders Onderwijs en Toetsing ABR&R 2017-2021
Afstudeerhandleiding V&M 2019-2020
Steekproef van de toetsen
Eigen oordeel eindwerken door Examencommissie 2018-2019

Standaard 4

Steekproef van 15 eindwerken afstudeerproject
5 Meesterproeven Vastgoedmanagement en vastgoedontwikkeling (van de geselecteerde afstudeerprojecten zodat het panel van 5 studenten alle eindwerken heeft bestudeerd)